

Scannet og stillet til rådighed
maj 2024, som en del af

[WikiHorne.dk](https://wiki.horne.dk)

A. C. Pedersen
Lærer
Horne I

DE GAMLE I HORNE

OG ANDRE MINDER
FRA MIT LIV

AF

CHR. HANSEN

O. LOHSES FORLAG, EFTF.

KØBENHAVN 1944

H. C. Pedersen

Lærer

Hansen

DE GAMLE I HORNE

OG ANDRE MINDER
FRA MIT LIV

AF

CHR. HANSEN

O. LOHSES FORLAG, EFTF.
KØBENHAVN 1944

I Albjerg paa Fyn henlevede jeg min Barndom. Den lille By laa med sine 22 Huse og Gaarde rundt om et stort Gadekær. Mine Forældre var Mads Hansen og Marie Nielsen, som havde lært hinanden at kende under Faders Ophold paa Kolds Højskole, hvorfra han havde mange gode Oplevelser. Det var dog først gennem Kendskabet til Moder, der allerede som ung var en gudfrygtig Kvinde, opfødt i et gammelt grundtvigsk Hjem, at Fader droges mod Kristendommen og fik Sans for aandelige Værdier. Jeg blev født 10. Juli 1871. Da jeg græd meget som lille, lod mine Forældre mig hjemmedøbe 20. Juli. Mine Bedsteforældre ejede en af Gaardene i Byen; men mine Forældre maatte foreløbig tage til Takke med at bo i et gammelt Hus, indtil Fader fik opført et nyt Hus ved den nyanlagte Svendborg-Nyborg Landevej, som gik tæt forbi Albjerg. Her boede vi indtil mit 10ende Aar, da Fader overtog Gaarden i Albjerg mod en aarlig Aftægt paa 800 Kr. Alle mine Barndoms minder knytter sig saaledes til den dejlige sydfynske Egn, samt til min Morfars Hjem i Aarslev, hvor vi som Regel aflagde et Besøg om Aaret. Det var en Højtidsdag for

mig og mine Søskende. Min Fader talte meget med mig, naar vi var ene, ligesom han ogsaa undertiden lod mig ride paa hans Skuldre, naar vi fulgtes ad tværs over Marken; men naar andre var til Stede i Hjemmet, sad vi Søskende, ialt 5, og hørte paa de voksnes Samtale, som vi dog aldrig blandede os i; vi talte kun, naar vi blev spurgt. Fader havde selv været strengt opdraget med Prygl og Indespærring — særlig var hans Moder streng og lod ham f. Eks. staa i en mørk Trappegang til Loftet en hel Nat, fordi han engang vovede at se efter, hvad hun havde sat paa Bordet til en Gæst. Derfor tog han mildt paa os, men meget bestemt, saa jeg aldrig mindes, at vi vovede at komme med den mindste Modsigelse, naar Fader havde udtalt sig. Moder havde mest med os at gøre; men vi elskede hende saa højt, at vi aldrig nænnede at gøre hende imod eller bedrøve hende. Hun ofrede sig helt for os i det daglige. Vort Forhold til Fader bestod mere i Agtelse end Kærlighed. Han var et udpræget Forstandsmenneske, som altid var rede med gode og forstandige Raad, særlig i alle Vanskeligheder, overvejede enhver Situation meget nøje, før han skred til Handling. Han læste meget i videnskabelige og juridiske Skrifter og søgte ofte Oplysning hos Jurister angaaende retslige Forhold, hvorfor han efterhaanden fik et klart Indblik i de Vanskeligheder, som forekommer i det daglige Liv. Han sparede hverken høj eller lav, men paatalte Uretten selv hos Øvrigheds personer. Han

var derfor mere frygtet end elsket af dem, som forsøgte at gaa Krogveje. I Sogneraadet sad han i 12 Aar og var ofte Medlemmernes onde Samvittighed. Engang var saaledes Flertallet blevet enig om en Forandring i Skolevæsenet, som Fader kunde se, var ganske forkert, og forudsagde, at Direktionen aldrig gik med til en saadan Forandring. De andre smilte; men Fader fik Ret; Flertallets Forslag blev blankt nægtet af Skoledirektionen.

Engang kom Landpolitibetjenten med Tiltale fra en Mand, Lars, som ønskede Fader dømt for et Mellemværende. Under Samtalen sagde Fader til Betjenten: »De har nok set for meget paa Larses de sorte.« Herover blev Betjenten vred og stævnedes Fader for Retten, hvor Dommeren spurgte, om han havde sagt saaledes. »Jo,« svarede Fader. — »Ved De da ikke, at det er strafbart at beskyldes Politibetjenten for Drikeri?« spurgte Dommeren. — Hertil svarede Fader: »Lars har saadan nogle pæne sorte Heste, er det strafbrt at beskyldes Betjenten for at have set for meget paa dem?« — »Var det Hestene, De mente?« spurgte Dommeren. — »Jeg har ikke sagt, hvad jeg mente, men hvis jeg nu paastaar, at jeg mente de sorte Heste, saa har jeg vel Lov dertil,« svarede Fader igen. Dommeren maatte lade Sagen falde.

Dersom nogen søgte juridisk Bistand, kom de til Fader. En ung Mand, som var Hjælpe lærer hos en Folketingsmand, havde ikke faaet hele

sin Løn ved Afrejsen og henvendte sig til Fader om Hjælp. Fader skrev et Brev til Folketingsmanden derom. Denne blev vred og stævnedes Fader for Pengeafpresning. Dommeren var ikke Fader venlig stemt og lovede, at han skulde blive dømt, selv om han godt vidste, at Fader appellerede Sagen til Overretten. Dommen faldt; Fader blev dømt skyldig, men han lod Sagen gaa til Overretten, som frikendte ham. Sagen blev omtalt i Landets Blade. Faders Ry blev bl. a. paa Grund af denne Sag videre udbredt, saa mange flere kom til ham og søgte Raad. Han blev de smaas Talsmand og Vejleder paa den Egn, og de agtede ham højt for hans upartiske Dom og uegennyttige Hjælp. Ejendommeligt for ham var det, at han ikke tog meget Hensyn til almindelige Høflighedsformer. Naar Posten kom med Breve og Aviser, forlod han straks sit Arbejde og lod Tjenestekarlene arbejde videre. Avisen skulde læses. Dersom der kom nogen for at tale med ham, mens han var i Gang dermed, sagde han kort: »Goddag,« og fortsatte Læsningen, indtil han var færdig; saa kunde han livligt og interesseret tale med den ankomne, og Samtalen kom snart ind paa aktuelle Spørgsmaal. Søgte Gæsten Raad i en Sag, gav Fader sig god Tid til at faa den belyst for saa til sidst at sige: »Saa-dan skal du bære dig ad.« Men han brød sig ikke om Bynyt og hørte aldrig paa Sladder. Han gav Haand til Afsked, om nogen gjorde Tegn der-

til, men han lagde aldrig Vægt paa Haandtryk eller lignende.

Moders religiøse Indstilling og barnlige Tro kunde ikke andet end indvirke paa Faders Sind, saa at han i aandelige Ting lod hendes Mening være den gældende. Da der blev Tale om at slutte sig til den grundtvigske Valgmenighed i Vejstrup, var det særlig Moder, som talte med Pastor R. Pedersen derom og fik Sagen ordnet. De blev flittige Kirkegængere og opmærksomme Tilhørere til Pastor Pedersens ejendommelige Forkyndelse. Prædikenen varede som Regel en Time, og i Begyndelsen kunde den være noget tør, men naar han »talte sig varm«, dreven af Aanden, kunde Hjerterne gribes af Ordet om Lyset og Livet i Frelserens Kirke, Aanden fra Gud, som gav Ordet Liv, var i Menigheden, saa selv vi Børn følte, at her var Guds Hus og Himlens Port, her var godt at være. — »Op til Guds Hus vi gaa og banker dristig paa«, var hyppig Indgangssalme, og alle sang med. Hvor kunde han skildre Livet med Gud, naar han fremhævede, at »med Syndernes Forladelse rejses den stærke Mur mod alle Fjender, mod alle Anklager, selv mod Samvittighedens Fordømmelse; omend vort Hjerte fordømmer os, saa er Gud større end vort Hjerte og kender alle Ting; intet kan skille os fra Guds Kærlighed i Jesus Kristus, og da har Hjertet trods al Synd den forunderlige Fred og Hvile«. (Af en Juleprædiken).

Moder var altid dybt grebet af Prædikenen og

Altergangen; hun fik virkelig Sjæleføde for sit aandelige Liv. Paa Fader kunde vi ikke mærke, at Ordet gjorde særligt Indtryk; men der var en Alvor over ham, som om han havde skimtet noget, han ikke kunde gribe. Tydeligt mindes jeg, hvorledes han hjemme sang: »Hver Gang du hører Herrens Ord fra vore Dødningslæber, som blev det mumlet under Jord, skønt det mod Himlen stræber« o. s. v. — og dernæst: »Forbarm dig over Støvets Kaar, vis, du paa alt kan bøde, og hvisk til os dit Fadervor, saa vore Tunger gløde«. Da var der Alvor og Højtid i Stuen. Ligesaa, naar Fader havde været til Begravelse, da var det ikke Omtalen af, hvem der fulgte, men Alvoren ved Døden, ved at en af vore Venner nu var gaaet ind bag Forhænget, hvorfra ingen vender tilbage, denne Alvor, som han undertiden var saa grebet af, at han maatte tale derom — endogsaa til os Børn — der prægede ham. Fader gik ogsaa til Bibellæsning i Skolen, hvor Sognepræst Saaby, en streng, alvorlig Mand, talte om den rette lutherske Lære og var haard ved Sekterne, især Gendøberne. Vi Børn maatte ogsaa gaa med til disse Bibellæsninger. — Jeg mindes ogsaa en af de første Gange, Fader tog mig med til Kirke, hvor Præstens Tema var: »Højere op, siger Herren«. — Alvoren og Højtiden over Gudstjenesten greb mit Barnehjerte; og det har tit senere undret mig, at Folk forsømmer at tage deres Børn med i Kirke. Baade i Skolen og ved Konfirmationsundervisningen var der en egen Alvor over

Præst og Lærer; Spøg taalte ingen af dem, og vi fik Indtryk af, at det var højt og helligt for dem at undervise i Kristendom, og at vi kunde komme til at leve Livet med Gud. Da jeg for Altret sagde ja til Daabspagten, bævede mit Hjerte ved at staa overfor et nyt Afsnit i mit Liv.

Fader talte ofte med mig om, hvad jeg ønskede at blive uddannet til, og da jeg var 14 Aar gammel, kom jeg paa Realskolen i Svendborg, hvorfra jeg senere tog Præliminæreksamen. Senere kom jeg paa Statsseminariet i Skaarup, hvor jeg bestod Lærereksamen, knap 20 Aar gammel. Dengang blev vi ved den endelige Eksamen overhørt af en Eksamenkommission i Odense, saa vore egne Lærere ingen Indflydelse kunde faa paa Resultatet, der saaledes blev et retfærdigt Udtryk for, hvad vi kunde præstere paa egen Haand. Vore Seminarielærere, af hvilke flere var gamle, var dygtige, samvittighedsfulde Mennesker. Særlig mindes jeg den 78 aarige Forstander, Professor, Dr. theol. Schurmann, som en meget lærd Mand. Bibeltro søgte han at føre os ind i Guds Ords inderste Mening gennem Forklaring og Samtale; naar vi blot læste med Eftertanke, vilde vi næsten altid finde Meningen af det læste. Jeg husker, hvorledes han en Dag vilde pege for os paa Guds dybe Smerte over den faldne Menneskeslægt. Han viste hen til Brorsons Salme Nr. 6, andet Vers, hvor der staar: »Det var ham svært at tænke paa, at Verden skulde undergaa, det skar ham i hans Hjerte«.

Da stod Taarerne den gamle Forstander i Øjnene, og idet han gentog hele Verset, aabnede han vore Øjne for sit eget Hjertes Indre med dets dybe Tak for Frelsen, som Gud gav os gennem sin eenbaarne Søn. —

Han holdt paa Orden og god Opførsel. Tobaksrygning taaltes ikke paa Seminariet. Klokkeren ringede 10 Minutter, før Undervisningen skulde begynde, for at de nærmest boende kunde rette sig derefter. Undervisningen varede fra Kl. 8—12 og 2—5 daglig. Jeg mindes ogsaa med Glæde Musiklærer Tofte, en fuldendt Musiker og dygtig Sanglærer.

Selve Kammeratskabet havde jeg ikke meget ud af; Tonen var mig for grov. Derimod var der et Par af mine Klassekammerater, to stilfærdige og flittige Mennesker, som jeg kom meget sammen med; de var kristeligt paavirkede, saa de f. Eks. aldrig bandede eller førte store Ord i Munden. Med dem foretog jeg Ture i Omegnen til gamle Kirker og Oldtidsmindesmærker.

Efter Eksamen fik jeg Plads paa Thyholm — i Søndbjerg — som Hjælpelærer og Kirkesanger for en Løn af 20 Kr. maanedlig plus fri Station. Saa forlod jeg Fyns Land for aldrig mere at blive bosat der, idet hele min Lærervirksomhed faldt i det nordlige Jylland. Jeg blev venligt modtaget i Søndbjerg af velvillige og imødekommende Beboere. De gamle Lærerfolk, som jeg boede hos, tog godt imod mig, saa jeg kunde føle mig som hjemme hos dem. De vilde gerne føre

mig ind i de grundtvigske Familier, som de selv følte sig hjemme i, og jeg mente ogsaa dengang, at det var et dejligt Selskab. Lærerens Kone havde som ung været Elev paa Askov, hvilket hun var meget stolt af. Nævnte Familier var ogsaa meget venlige Mennesker, der viste os deres Stalde med deres »fede Höveder«. De serverede god Mad, som Thyboer jo kan, og sang lyriske Smaasange efter deres Sangbog, samt legede Ordsprogslege og Enkelege med de unge. Nogen virkelig Kristendom mærkede man ikke hos disse Familier, dog lærte jeg Salmen: »Bliv hos mig, kære Herre Krist«, hos en af dem. Den blev engang foreslaaet ved Andagten, før vi tog hjem. Og jeg mindes, at den gamle Lærer ofte sad i sin Lænestol og sang den Salme i Mørkningen.

I Skolen var der 80 Børn — meget livlige — thi den gamle nervøse Lærer havde været altfor eftergivende overfor dem. Dette Forhold fik jeg dog forandret; thi Børn er som det bløde Ler, der lader sig omforme efter den Haand, som behandler dem. Jeg blev meget glad ved Gerningen i Skolen. Da jeg tillige af nogle af de unge fik dannet en Sangforening, saa var min Tid godt optaget.

Den største Del af aandeligt interesserede Mennesker sluttede sig til Indre Mission, ligesom ogsaa Præsten, E. Paludan, var en varm Missionsven og gjorde et stort Arbejde for Guds Riges Fremme. Han var levende med i Børresens

og Skrefsruds Gerning i Santalistan og fortalte ofte Træk derfra. En Søndag om Maanedens holdt han Ungdomsmøde i Missionshuset, der laa midt i Pastoratet. Han gennemgik et Kapitel af Bibelen og efter Udlægningen heraf fortalte han om Guds Riges Fremme eller om Personligheder, som havde haft Betydning i Kirkens Historie. Disse Møder var særdeles godt besøgt, og Ungdommen hørte gerne paa hans stilfærdige, men solide og troværdige Vidnesbyrd. Ja, de unge saa op til ham og flokkedes sammen med de ældre i Kirken om Søndagen. Det var en Selvfølge, at jeg ogsaa kom med til disse Møder, ligesom jeg ogsaa var glad ved Kirkesangertjenesten i Kirken. Til at begynde med kom jeg ellers ikke meget sammen med Indre-Missions Venner. Jeg havde dengang kun en udvortes Opfattelse af Kristendommen, som ogsaa min Dansklærer paa Seminariet engang havde bemærket i Rettelsen af min Stil. Stilopgaven lød: En Udvikling af Paulus' Lære om Retfærdiggørelse af Troen. — Nedenunder skrev Læreren: »Noget tørt og paa en udvortes Maade behandlet.« Jeg var dengang kun 19 Aar, men havde ikke forandret mig i det Aar, der var forløbet. Tværtimod. Engang var jeg til Skovmøde sammen med min Forlovede og hørte Poul Jensen, Randers, tale om, hvorledes Djævelen holdt Mennesker borte fra Gud. Han sagde ikke, at det var forkert at søge Gud eller at omvende sig; men at det hastede ikke. Dette blev mig for meget, saa jeg sagde: »Lad

os gaa, dette er ikke til at holde ud at høre paa.« — Men Herren slipper os ikke. Han havde Bud efter mig, og derfor føjede alt sig saaledes, at jeg kom troende Mennesker paa nært Hold, selv om jeg paa Forhaand havde Uvilje imod dem. Jeg syntes, de var altfor ivrige i deres Kristendom og for haarde i deres Domme over andres Gudsforhold. Naar jeg kom sammen med dem, sagde jeg min Mening rent ud til dem; men det gav dem netop Anledning til, at de fortalte mig, hvorledes Herren ogsaa vilde tage imod mig, dersom jeg vilde vende mig bort fra Verden og søge Gud. Jeg var under Paavirkning fra to Sider. De gamle Lærerfolk, som jeg var hos, kom som sagt, sammen med nogle venlige kirkelige Familier, der dog ikke sluttede sig til Guds Børn. Og de unge fra disse Familier kom jeg meget sammen med. — Men to Mænd i Samfundet bad for mig og vidnede for mig — nemlig Brødrene Søren og Anders Pedersen. De var begge varme for Herrens Sag og for Sjæles Frelse. Der gik dog nogen Tid, før jeg indsaa, de havde Ret. En Aften i Julen besøgte jeg en af de verdslige Familier, og en foreslog da, at vi skulde synge: »Droslen slog i Skov sin klare Trille«. Det slog mig, at man valgte den Sang i Juletiden; jeg kom til at føle Tomheden ved det skikkelige Verdensliv. Senere kom jeg til at læse Bogen: »Minosa« — en asiatisk Prins, der rejste Verden rundt for at finde Kristne, men fandt lidet af det, han søgte, og stødte her paa et Ord om, at

Prinsen før sin Daab kom til at læse Rom. 8: »Saa mange, som drives af Guds Aand, disse er Guds Børn«. — »Mon du drives af Guds Aand,« spurgte jeg mig selv. Det kunde jeg ikke klare, og spurgte saa min gamle Kollega derom. Jeg troede nemlig, at han kunde give mig Svar. Han sad i sin Lænestol, men rejste sig heftigt, gav sig til at gaa frem og tilbage paa Gulvet og sagde nogle uklare Ord. Da jeg atter gentog Spørgsmaalet, fordi det jo var mig en Alvorssag, svarede han: »Ja, Lærer Hansen, det er noget, man ikke kan tale om.« Nu forstod jeg, at hverken han eller de venlige Selskabsmennesker kunde give mig Svar, og fra den Tid søgte jeg saa Indremissions Venner, naar jeg ønskede Svar paa de dybeste Spørgsmaal. I Løbet af Vinteren fik jeg mere Klarhed. Fra den Tid har jeg i en Dagbog følgende: »Den 29. December 1892 blev Tambomanden begravet. Det var en meget stor Begravelse — en god Ligtale — men efter Spisningen tog man fat paa Kortene — 3 Sæt Kortspillere.«

Ja, saadanne Hjem fandtes ogsaa paa Thyholm, som dog undertiden kaldes det hellige Land. Den 27. Januar 1893 blev Jens Brogaard begravet. Ved denne Lejlighed talte jeg lidt med Enken og hendes Søster, begge troende Kvinder. De forsikrede, at efter ærlig Søgen skulde Lyset nok opgaa i Hjertet; men man kan ikke staa med det ene Ben i Verden og det andet i Guds Rige. Disse Ord slog mig. Ved videre Læsning i »Minosa« blev jeg mere og mere klar over min

Stilling, og at kun den er en Kristen, som følger Kristus efter. Jeg havde heller ikke mærket »Naaden som en nedstigende Kraft«, der bringer Trøst og Forsikring i Sjælen — ikke i egen Indbildning, men saa vi kan være ligesaa sikker derpaa, som at to og to er fire. Jeg saa klart, at Stemninger kan ikke klare det, der maa noget virkeligt til. Uden Tro paa Guds Søn kan vi ikke frelses. — Undertiden mente jeg, at man miskendte mig, men det gik nu op for mig, at jeg nok havde sat min Lid til Gud, hvad det timelige angaar, men Gud havde dog nærmest været en Nødhavn, som jeg tabte af Syne, saa snart de timelige Sorger var afhjulpne. Jeg bad og søgte, og da jeg søgte Herren ved hans Bord, kom jeg til nogen Hvile i Fortrøstning til Jesu Ord: »Søger, og du skal finde.« Den kananæiske Kvinde maatte bede længe — flere Gange — før Jesus svarede, og dog stod han foran hende med sin guddommelige Hjælp. Saaledes maatte jeg heller ikke blive træt, men stadig bede om Oplysning af Helligaanden. Senere kom jeg dybere ned i Syndserkendelse, og da jeg saa Fortabelsens Afgrund, blev Ordet om Blodet, der rensrer fra al Synd, til Trøst og salig Forvisning i min Sjæl. Jeg vovede at tro det.

En stor Hjælp blev Samtalerne med Pastor Paludan; han var Herrens Redskab for mange, særlig unge, til at vi kunde finde ind i Livet med Gud og komme Vejen fremad til Himlen. Samfundslivet mellem Guds Børn og deres Forbøn

var rigtig til Velsignelse for Ungdommen her; vi følte, at vi ikke kunde klare os som Enere, men »dersom vi vandrer i Lyset, ligesom han er i Lyset, da har vi Samfund med hverandre, og Jesu Kristi, Guds Søns Blod renses os fra al Synd«. Samfundskærligheden, Kærlighed til de hellige, er en nødvendig Frugt af at vandre i Lyset. Den anden Frugt er, at Jesu Blod renses fra al Synd — ikke fra nogle enkelte, men fra alle Synder.

Mit Ophold i Søndbjerg varede i 3 Aar, og jeg fik Venner der, som gennem deres Forbøn har været mig til stor Velsignelse. Jeg fik nu Valg mellem to Embeder — det ene paa Fyn, det andet paa Himmerland; men da Embedet i Vognsild (Himmerland) var 300 Kr. større end det paa Fyn, og da jeg fik at vide, at i Vognsild var et Samfund af troende Mennesker, valgte jeg dette, og det var Aarsagen til, at jeg hele mit Liv blev Lærer i Jylland. I Vognsild var der et frisk Liv — vakt gennem Jens Fisker. Han fortalte mig engang om Modstanden mod hans Møder. Saaledes blev begge Lærerne ved et Møde i Skolen fortørnet paa ham, fordi han gennem en direkte Tiltale til dem angaaende deres Ansvar overfor Børnene spurgte, om de gennem deres Undervisning havde vist Børnene hen til Jesus. De protesterede mod hans Udtalelser, og han maatte slutte Mødet med en Salme, hvorefter han gik. Men nogle af Tilhørerne fulgte ham ud af Byen for at hævne sig, saa dersom

ikke et Par Mænd af de vakte var fulgt med ham, var han bleven stenet, sagde han. — Her var Skellet klart og Tonerne rene. Jeg besøgte en Dag en troende Gaardmand og kom til at fortælle om en Mands fortræffelige Egenskaber. Han hørte lidt derpaa og sagde saa: »Var han hellig?« — Det var jeg ikke sikker paa. »Ja, hvad nytter saa alt det andet,« var Svaret. — Jens Fisker talte engang i samme Mands Gaard, og der var mange Tilhørere. Pludselig sagde Fisker i sin Tale: »Nu har jeg ikke mere at sige til de vantro, nu taler jeg til de troende.« En Mand sagde saa til sig selv: »Saa kan du gaa, for saa er der ikke mere til dig.« Paa den Maade blev han slaaet i Stykker. Saaledes ramte Ordet mange i Samvittigheden, ofte saa skarpt, at det kneb med at finde Hvile i Guds Naade.

Fisker var bestemt i sine Krav. Kun naar glad Forvisning fyldte Hjertet, var et Menneske kommen til Troen; det nyttede ikke at sige, at man gerne vilde tro; thi fik man ikke Vished, var det, fordi man ikke vilde slippe Verden. Den Prædikant, som rigtig kunde afmale Verdenslivets Hæslighed, kendte Forudsætningen for, at Mennesket kunde komme til at se sig selv som en fortabt Synder. Og saa kunde det endda ske, at et Menneske ikke vilde bøje sig, men forsøgte at gaa baade med Guds Børn og med Verden — en elendig Tilstand. — Den gamle Lærer var meget selvretfærdig; han mente, at naar han saa et Menneske leve et ordentligt Liv, saa

maatte det være et Udslag af Tro. Selv var han mønsterværdig — præcis — dygtig i Skolen — agtet af Mennesker. Da han senere kom paa Sygehuset med et nedbrudt Helbred, kom han til at se sig selv som en fortabt Synder og vilde tale med en troende Præst Han tog imod Guds Naade og gik frelst hjem til Himlen.

Klithuse i Tranum Sogn.

For at faa eget Hjem søgte jeg og fik Klithuse Lærerembede i Hanherred — kun ca. 8 km fra Jammerbugten. Jeg holdt Bryllup den 9. Oktober 1895 med Karen Rosager, og vi begyndte vort Hjemliv med frit Mod i Tro paa Gud. Det var ellers en meget fattig Egn, vi var kommen til — ca. 10 km til Præstegaarden i Lerup, hvortil vi engang imellem spadserede for at besøge de rare Præstefolk — Frantzen — der gjorde et stort Arbejde for at udbrede Guds Rige; der var megen Verdslighed og mange Sekterere. I Sognet var 500 Tdr. Land Lyngheide, 100 Tdr. Land Flyvesand og 9000 Tdr. Land Klit. Klimaet var barsk. Pastor Madsen, Kollerup, spurgte mig engang, hvordan vi befandt os der. Jeg svarede, at vi havde det godt. »Ja,« svarede Madsen, »det kan De ogsaa have, naar bare De kan tro, at Herren har sat Dem der.« — Skolen var meget forsømt paa Grund af den afgaaede Lærers langvarige Sygdom, saa jeg fik nok at bestille. Børnene kunde f. Eks. ikke forstaa, at de skulde

møde til Tiden om Morgenen og kendte ikke hverken Geografi eller Danmarkshistorie Det varede længe, før Forældrene forstod, at det var nødvendigt. Da det imidlertid gik op for dem, at Kundskaber er værdifulde, viste det sig, at de var rare og flinke Børn at arbejde med, og jeg havde megen Glæde af min Gerning. Ofte kom Pastor Frantzen og hans Svigerinde ud til os for at holde Møde (hans Hustru var død), og det var festlige Stunder for os unge Lærerfolk. Ogsaa Indremissionærerne var flinke til at komme, og Folk vilde gerne høre, ligesom der ogsaa var en lille Flok troende, spredt i Omegnen; trods de store Afstande kom de flittigt til Møde. Til Tranum Kirke, hvor jeg var Kirkesanger, var der 6 km. Lønnen for at lede Sangen hver Søndag var 20 Kr. aarlig, og Lærerlønnen var 80 Kr. Kvartalet samt Udbyttet af en Jordlod paa 11 Tdr Land — daarlig Jord Men det gik rigtig godt med at faa Udkommet i de 4 Aar, vi var der, selv om vi hele Tiden havde Pige-hjælp. I Klithuse blev vor ældste Søn født, nu Præst i Blaagaards Sogn. Med Vennerne i Nabo-sognene, Brovst og Torslev, havde vi mange skønne Sammenkomster; det aandelige Liv var sundt og Skellet skarpt overfor Verden og Sekterne, som havde stor Udbredelse med flere Forsamlingshuse.

Skolens nærmeste Nabo var Baptist — en anden Nabo Frimission — skikkelige Mennesker, men forbenede i deres Modstand mod Kirken.

Vor Nabo, Baptisten, havde mange Børn — alle Hedninger; men naar et af Børnene blev syg, græd Moderen, fordi det ikke var døbt. Da der var meget langt til Præsten, maatte jeg ofte ud til Hjemmedaab; Børn i verdslige Hjem kunde ofte blive to og tre Aar gamle før Daaben; men blev de syge, ønskede Forældrene alligevel at faa dem døbt, selv om Baptisterne gjorde, hvad de kunde for at forhindre det. Hvilket Ansvar paatager Baptisterne sig dog ved at forholde de dyrekøbte smaa Daabens hellige Gave og ringe-agte Barnedaab ved at foretage Gendaab. En Kone i Klithuse var døbt 3 Gange — først som Barn — saa som Mormon — og endelig som Baptist.

I Klithuse boede dengang Jens Andersen. Han havde faaet begyndt en Børnegudstjeneste i sin Gaard. Den blev nu fortsat i Skolen. Han var ikke nogen veltalende Mand; men Børnene elskede ham og hørte ham gerne. Han solgte nu sin Landejendom og gav sig til at arbejde ved det nye Baneanlæg gennem Hanherred. Han vidnede for de raa Banearbejdere, og saa var han rigtig paa sin Plads. Jeg hørte engang ved et Møde, at en meget selvretfærdig Mand hævdede, at man kunde da ikke læse i Bibelen hver Dag. Hertil svarede J. A.: »Vi skal da have Føde.« Det var J. A.s Maal at komme til fremmede Lande som Missionær, og da han havde tjent nogle flere Penge, rejste han til Kropp i Holsten for at blive uddannet som Diakon. Efter en tre-

aarig Uddannelse drog han til Sydtyskland for at lære det tyske Talesprog, og senere til Amerika hos en Farmer for at lære Engelsk. Endelig rejste han til Palæstina for at missionere blandt Befolkningen omkring Joppe. Han tog Gerningen op med Bladuddeling og Samtale. Hans Hustru var en Pige fra Hanherred. Desværre blev hans Virksomhed ikke lang; han blev overfaldet et Par Gange af onde Mennesker, og det sidste Overfald voldte ham Døden. En helstøbt Kristen var gaaet hjem til Gud. Hans Enke vendte tilbage til Hanherred og blev senere gift med en af vore gode Mænd fra Klithuse. — Jeg mindes med Glæde fra den Tid Opførelsen af et Missionshus i Tranum samt de store Sommermøder i Fosdalen, hvortil mange Mennesker fra omliggende Sogne kom sammen.

Astrup østre Skole ved Arden St.

I Aaret 1899 blev jeg forflyttet til Astrup — et dødt Sogn, hvor Præsten lige var bleven vakt og derfor ønskede at faa en troende Lærer ansat ved en nyopført Skole. Til Embedet var knyttet Organiststillingen ved Astrup Kirke — en af de smukkeste Landsbykirker i Jylland. I fem Aar havde vi her vort Hjem. Da vi begyndte at holde Møder i Skolen, var der Mennesker, som kom med Længsel efter Guds Ord, og som trofast vedblev at komme. Nogle kom kun faa Gange, saa tog de Afstand. Særlig efter et Møde,

hvor en Missionær havde talt indtrængende om at faa sit Regnskab med Gud gjort op, blev nogle vrede, fordi de mente, at han vilde være bedre end dem; de gik saa og talte ondt om vore Møder og fik andre til at blive borte. En meget selvretfærdig Gaardmand havde en Søn, som var glad ved Skolen, og i den Anledning blev vi inviteret til et Julebesøg; man vilde baade hente os og køre os hjem i Slæde. Vi tog mod Indbydelsen, og jeg tog et lille Hefte med om Johan Nielsens Liv og Omvendelse. Efter Spisningen gik Manden ind i Sovekammeret og kom tilbage med 2 Spil Kort Jeg spurgte, om vi ikke først skulde læse lidt i denne lille Bog. Det vandt Bifald, og Manden forsvandt med Kortene. Efter Læsningen, som varede en Times Tid, blev der stillet forskellige Spørgsmaal, bl. a. kunde en af Gæsterne ikke forstaa, at nogen turde kalde sig hellig, da vi dog var Syndere Jeg besvarede Spørgsmaalene; men længe varede det ikke, før Manden atter hentede Kortene. Jeg bad da om at blive kørt hjem, og han bød Karlen spænde for og køre os hjem. Men vi blev ikke indbudt til Selskab mere; dog blev denne Mand ved i Fremtiden at agte min Lærergerning.

En anden Mand, Søren Smed, var mere velvillig, selv om han var Modstander af sand Kristendom. Han trøstede sig med, at en Præst havde sagt, at der var Omvendelse efter Døden. Dog blev han ved at komme til Møde engang imellem, men der skete ingen Forandring med

ham. Da jeg mange Aar senere aflagde et Besøg hos ham i Astrup, var baade han og hans Hustru bleven troende Mennesker. En af deres Sønner var bleven omvendt og havde bedt for dem i længere Tid. De gråd begge, og Søren sagde: »Ja, vi skønnede ikke paa, at De vilde os det bedste, da De var her, men nu kan vi se det.« — Ja, Gud ske Lov, det blev ikke for silde for dem. Nu kunde de se Død og Grav frimodigt i Møde. Nogle faa trofaste Venner, bl. a. Snedker Gregersen og Hustru, var forsagte og modløse, saa da vi rejste derfra, turde de ikke rigtig fortsætte Arbejdet. Præsten blev syg og tog senere sin Afsked, og saa syntes de, at de var uden menneskelig Støtte; de tyede saa til Venner i andre Sogne for at dele Guds Ord med dem. Missionærene kommer der næsten ikke, og kun faa vil høre dem. En Missionær var i nogle Aar ansat i Arden, men kunde intet udrette. Indre Missions Formand kalder Egnen de dødes Rige.

Hvorledes Mennesker paa en saadan Egn al ligevel kan blive hjulpne, saa vi et Eksempel paa. Vor Nabokone og ovennævnte Søren Smeds Kone havde ved vor Ankomst til Skolen beredt os en god Modtagelse med Mad og Drikke. Begge deres Mænd var ogsaa til Stede. Jeg tænkte: »Skal jeg bede Bordbøn, som jeg plejer i mit Hjem« — og kom til den Slutning: »Her er jo Hjemmet i Fremtiden« — og fremsagde Verset: »I Jesu Navn gaar vi til Bord.« Nogen Tid efter sagde Nabokonen til min Hustru: »Dengang I

gik til Bords, og jeg hørte Bordbøn, forstod jeg, at det var saadanne Mennesker, jeg trængte til.« Hun fortalte saa, at en af deres forrige Præster engang havde sagt til hende, at hun skulde bøje sine Knæ og bede Jesus tilgive hendes Synd. Men der var gaaet mange Aar siden den Tid, og nu vilde hun gerne tale med os. Hun blev et troende Menneske, endskønt hendes Mand var drikfældig og imod Livet. Hun maatte holde Hjemmet oppe, da Manden tog meget ud. Senere blev han mere medgørlig, men svarede ikke, naar jeg førte Talen ind paa aandelige Emner. Her i Astrup fik vi tre Sønner, af hvilke een døde.

Horne.

For vore Børns Skyld søgte jeg Horne, hvorom vi havde hørt, at der var et rigt aandeligt Liv. Jeg angav i min Ansøgning, at jeg ønskede at komme til et saadant Sted. Kaldelsen forelaa 1. Juli 1904, og i Horne virkede jeg saa, indtil jeg den 1. Januar 1939 trak mig tilbage fra Lærergerningen.

Vi blev modtaget med megen Imødekommenhed. Man hentede vort Flyttegods i Hjørring, og vi blev gæstfrit modtaget af Skolens Nabo. Inden Aften havde vi saa meget udpakket, at vi kunde gaa til Hvile i vort fremtidige Hjem.

Præsten i Horne, C. F. Hansen, senere Provst i Assens, var en høj, smuk Mand, overmaade elskværdig og forstaaende overfor Lærergernin-

gen. Man hørte aldrig, at han talte nedsættende om noget Menneske i Sognet, gjorde aldrig Forskel paa høj og lav, men var overmaade imødekommende overfor enhver og gav sig altid god Tid til at tale med Folk, som kom i Præstegaarden. I Kirken talte han sandt og tilforladeligt om Synd og Naade — var veltalende, men havde en noget tør Stemme. Han var meget musikalsk og havde skarpt Øre overfor den mindste Fejl i Melodi og Takt; han selv sang meget smukt. Menigheden frydedes over hans klangfulde Sangstemme, og det var en Nydelse at høre ham messe. Betegnende var det, at en Sangerinde havde engang sunget ved en Kirkekoncert i Hirtshals, og flere omtalte hendes smukke Stemme, da at høre en sige: »Jeg vil nu heller høre Pastor Hansen.« Sommetider sang Præsten og Fruen en ny Sang i Missionshuset, f. Eks. en af Præsten selv komponeret Melodi til Nr. 168 i I. M.s Sangbog. — Pastor H. havde flere Interesser. Han arbejdede for at faa anlagt en ny Bane fra Hjørring til Hirtshals. Ved et Møde paa Højskolen angaaende Banen var han Dirigent. En Modstander spurgte: »Kan man ikke blive fri for at betale til den Bane?« Præsten svarede: »Nej, men De kan blive fri for at køre med den.« Saadan kunde han være slagfærdig. Banen kom dog først 1925. Hans Arbejde for at faa en Kirke i Hirtshals vil vi dog helst minde; den blev indviet 1908. Nu behøvede Folk i Hirtshals ikke længere at gaa de 4 km til Horne

Kirke. Pastor Hansen var ogsaa Medlem af Horne Højskoles Bestyrelse. Endnu maa tilføjes, at han var i særlig Grad korrekt og sirlig med Kirkebøgerens Førelse. Der var oprigtig Beklagelse ved hans Bortrejse 1910.

Hvad iøvrigt Befolkningen angaar, kan man sige, at den har stor Ærbødighed overfor Præst og Lærer; Mennesker er tiltalende, maaske noget tilbageholdende i Begyndelsen overfor fremmede; men lærer man dem rigtig at kende, er de trofaste og meddelssomme. Ond Sladder findes næsten ikke, men en godmodig Spøg — tør og træffende — har man let ved at aflevere i paa-kommende Tilfælde. Horne ligger paa Jyllands nordvestlige Hjørne, og Stormen kan rase med stor Kraft. Provsten i Hjørring, som jeg talte med, før jeg kom hertil, sagde: »Det blæser altid ude i Horne.« Heldigvis fik jeg senere at erfare, at der ogsaa kan være stille og smukt. Men Klimaet er barsk. Dog blev dette barske Klima en Sundhedskilde for mig. Jeg kom nemlig her til Kræfter ovenpaa en langvarig Lungehindebetændelse, som jeg havde lidt af et Par Aar før. — Lang med Kysten findes Klitter, og indenfor disse er der en Del Hede; men ellers er Jorden frugtbar; Landmændene er dygtige og avler godt. I det meste af Sognet veksler høje Bakker og dybe Dale med hverandre ofte med frugtbar Muldjord og Lerunderlag. Sommeren er kort og ofte kølig. Til Skolen hørte en Jordlod, og troende Mænd i Samfundet udførte gratis alt kø-

rende Arbejde. Vore Børn — fem Sønner — havde baade Glæde og Gavn af Arbejdet med Jord og Kreaturer; og det var sundt for dem i Opvæksten; de behøvede aldrig at være ledige. Vi behøvede heller ikke at tage Bestemmelse angaaende deres Fremtid før 14 Aars Alderen, ligesom de heller ikke kom til at lide af Skole-træthed. Forøvrigt sørgede jeg for at sætte Børn godt i Arbejde med Skolefagene, som jeg omhyggelig gennemgik for dem i Skolen, hvorefter de selv maatte arbejde hjemme og siden i Skolen give en — efter deres Evner — klar Fremstilling deraf.

Forældrenes Stilling overfor Lærerne var et Tillidsforhold, som bevirkede, at der meget sjælden blev nogen Misforstaaelse. Da en ny Præst engang var kommen i Skolen for at overvære Eksamen og hørte, hvorledes Børnene kunde udrede Forskellen mellem Arianismen og den rette kristne Lære, forbavsedes han over, at Børn kunde rumme saadanne Problemer i deres Bevidsthed. Det er utroligt, hvad Børn kan opfatte, naar man har deres Opmærksomhed. Ja, i Skolen kunde jeg rigtig selv glædes og oplives mellem Børnene, der jo er det dyrebareste Materiale, man kan arbejde med. Men jeg vil her tilføje, at ingen maa tænke paa at blive Lærer uden at eje Interesse for Børn og Kærlighed til Undervisningen. Hvor Kærlighed mangler, maa man hellere give sig til at bestille noget andet end at holde Skole. Saa undgaar man at forarge

en af disse smaa. Og ve det Menneske, ved hvem Forargelsen kommer.

De gamle i Horne.

I Horne har der gennem mange Aar været et skönt og rigt Samfundsliv. Da vi kom til Horne, levede endnu tre af de gamle Førere, nemlig Niels Bak, Peder Bak og Niels Peter Bæk.

— Hvem er han, den lille vadmelsklædte Mand, som strider sig fremad mod Vestenstormen hen imod Gaarden, som ligger meget højt et Stykke fra Vejen. Han har Fuldskæg, klare Øjne og et energisk Drag om Munden. Han er vant til at færdes i disse Egne lige fra Barndommen af; selv Stormen synes ikke at hindre ham i at komme fremad, endskønt der ikke findes Læplantning af nogen Slags, men alt er saa bart, saa bart; og det bakkede Landskab — ejendommeligt — frugtbart — anstrengende baade for Mennesker og Heste at arbejde med — indbyder ikke til at komme hurtigt fremad. Han har nu overvundet den stejle Stendysbakke og gaar nu lettere, da han nu kun har Stormen at stride imod.

Denne Tur har P. Bak, for ham er det, ofte gaaet. Han skal til et lille Møde med N. P. Bæk og med sin Broder Niels Bak; disse tre, de gamle i Horne, deler alt med hinanden, de har mødt Gudslivet omtrent paa samme Tid gennem den nidkære Pastor Jeanssons Forkyndelse. De min-

des, hvorledes han i sin første Prædiken havde sagt: »Hvo, som har Øren, høre, hvad Aanden siger til Menigheden.« De var kommen i Kirke for at høre en ny Præst, og saa siger Præsten, at de skal høre, hvad Aanden siger. Saaledes var det ikke med den forrige Præst; han havde talt om Strandtyveri og Sognevejens daarlige Tilstand, der var saa elendig, at han kunde vælte paa Vej til Annexkirken; og han havde talt om gode Gerningers Fortjeneste — om at aflægge Drik og Slagsmaal, som gik stærkt i Svang blandt unge og gamle. Selv var han en skikkelig Mand, som havde opfostret en stor Børneflokk; men Aandens Gerning kendte han ikke. — Da nu Aanden fra Gud viste dem deres Elendighed, og de ingen Udvej saa til Frelse fra deres Synder ved egne Anstrengelser, da fulgte de Guds Ords Anvisning — til Korset og Daaben — og fandt Hjertefred og Glæde i Troen paa Jesu uforskyldte Naade. Fra den Stund kunde de aldrig blive trætte af at tale med hverandre om Vejen, de nu skulde vandre paa til Himlen, om alle de Glæder, der var i Jesu Følge, men ogsaa om alle de Kampe, der maatte komme, og som blev flere og haardere, alt som Aarene gik. Brorsons Ord: »Og har man en og anden Kamp forbi, da følger ti«, erfarede de i rigt Maal. Men Striden staalsatte dem, saa de blev Kæmper i Guds Hær, og de fik Brug for Ordet, som pegede ikke alene paa Kampen, men ogsaa paa Rustningen, som Kristi Kæmper maa være iførte.

Saa sad disse tre i N. P. Bæks lille Stue midt i Huset, hvor Børn og Tjenestefolk ikke kunde lytte, og samtalede om forskellige Forhold vedrørende Samfundet og om deres egne Kampe. Naar Talen faldt paa en Mand, som havde godt begyndt, men var ved at glide ud i Verdenslivet igen, sagde de til hverandre: »Lad os bøje vore Knæ for den Sags Skyld, før vi drøfter den videre.« Der var Sorg i deres Hjerter over den svage Broder, og der var Inderlighed i deres Bøn, om han dog igen maatte blive oprejst.

Saadanne Samtaler kom ikke ud til andre; der var fuld Fortrolighed mellem dem. — Længere hen i Samtalen kom de til at tale om egne Vanskeligheder, og de sagde Sandheden rent ud til hinanden og ydmygede sig for Gud. De bar paa deres Hjerter Brødrene og Søstrene, og Livet blomstrede med Velsignelse og Kraft. Disse tre var forskellige Personligheder, som vi skal se i det følgende, og dog var de eet i Troen paa den fælles Naade.

Peder Bak.

Peder var meget ude, og dette fik Indflydelse paa hans Hjem og Børneopdragelse, som var meget streng; naar han var hjemme, taalte han ikke højroestet Tale ved Maaltiderne. Hans Alvor prægede hele Hjemlivet. Tarveligt skulde alt være, Nøjsomhed i Klædedragt, og Børnene maatte ikke gerne faa noget nyt. Denne Streng-

hed i Hjemmet bevirkede, at Børnene undertiden var mindre artige, naar de var ene hjemme. — Men hans aandelige Klarhed var stor. Før han blev omvendt, havde han syslet meget med alvorlige Tanker og havde udtænkt sig en Gudfrygtighedens Vej til Salighed. Alt dette blev slaaet i Stykker, da han hørte Ordet om Synd og Naade. Han ydmygede sig og kastede alt sit eget over Bord, ja, han lod endogsaa Præsten komme i sit Hjem og holde Møde, hvortil saa hans Naboer blev indbudt. Gennem flere Samtaler med Præsten kom han omsider til Hvile i »det usvigelige Guds Ord«, et Udtryk, han ofte brugte. Hans Skriftkundskab var stor, og hans Tankegang vidunderlig klar, særlig i Læren om Retfærdiggørelsen. Man skulde ikke prøve at blande Retfærdiggørelse og Helliggørelse sammen, han skulde snart ud fra Romerbrevet overbevise om Fejltagelsen. Først Hvile i Retfærdiggørelsen, før et Menneske kunde tage Kampen op mod Synden. Hans Skolekundskaber var ikke store, men han havde et klart Omdømme, og han gav sig god Tid til at udvikle sine Tanker, hvad enten det skete ved et Møde i Missionshuset, eller det var i et privat Hjem sammen med nogle faa Venner.

Naar man ser, hvorledes denne ulærde Bondemand kunde opfatte Skriftens Sandheder gennem Skriftens Ord, saa forstaar man ikke al den Tale om Tillempning af Bibelens Udtryk, for

at Nutidens Mennesker med den gode Skoleuddannelse kan fatte dem.

I det timelige gik det ikke altid godt for ham. Han tog sig for lidt af det, især i Begyndelsen af hans Trosliv. Hans Hustru talte engang med Pastor Jeansson derom, og denne gjorde P. Bak opmærksom derpaa, idet han sagde, at et Guds Barns vigtigste Vidnesbyrd var i Hjemmet i Troskab og Flid med sin daglige Gerning. Nu blev P. Bak mere omhyggelig med sin daglige Gerning hjemme. Han fik sit Hjem mere kært, og da han engang blev syg, syntes han, at det var saa svært at slippe »det skønneste og pæneste Hjem«, som han ansaa den fattige og uanseelige Bolig for at være. Pastor Jeansson gjorde ham opmærksom paa, at det sømmede sig ikke med Klude i Vinduerne. Han var bange for at bygge for dyrt, og hans Kone støttede ham deri. Engang havde han faaet Jernvinduer hjem til en ny Lade. Da gjorde hans Kone ham opmærksom paa, at det var en Flothed, de kunde godt nøjes med Trævinduer. Han fik dog anskaffet en Centrifuge med Haandkraft for at faa Mælken rigtig udnyttet.

Engang kom P. Bak ind i et Hjem, hvor Manden og Konen var uenige om Anretningen. Den ene mente, at naar Maden var god, saa gjorde det ikke saa meget med Borddækning o. s. v. P. Bak mente, at det kom mest an paa, om Maden var god. En af de første Gange, han besøgte Horne Skole, kom jeg til at sige, at jeg helst ønskede

Skolejorden bortforpagtet. Hertil hvarede han: »Ja, det var mere mageligt.« Men da jeg saa bemærkede, om han ogsaa mente, at deres Lærer skulde være Smed, svarede han intet.

Pastor Busch var som ganske ung Præst i Horne kommet ned for at besøge P. Bak. Horneboerne havde straks fattet Kærlighed til den unge Ordets Forkynder, men syntes dog, at han manglede noget i Forkyndelsen, og de var klare over, at det var hos Præsten selv, at Mangelen var. P. Bak var ogsaa klar over, hvad der var i Vejen, og da Præsten nu kom paa Besøg, og de havde hilst paa hinanden og vekslet nogle Ord, bad P. Bak ham følge med ind i Sovekammeret — et ejendommeligt Værelse med Fremskud i den ene Side, saa at man gennem et lille Vindue ogsaa kunde se langs med Huset og Vejen, der førte forbi. Da de var kommet derind, satte P. Bak Jernkrogen for Døren, saa ingen kunde komme ind og forstyrre dem. Derefter sagde han til Pastor Busch: »Skal vi nu bøje vore Knæ og bede om, at Præsten maa blive omvendt?« Det gjorde de saa, og det blev til Velsignelse for Præsten og dermed for hans Gerning i Fremtiden. Ja, der var en ganske særlig Velsignelse over denne Præsts Virksomhed — særlig blandt Ungdommen; thi han var fyldt af Kærlighed til unge Sjæles Frelse. Det følte alle, selv om en og anden maaske en kort Tid kunde føle sig stødt. En Mand fortalte saaledes, at han en Dag i Vaabenhuset i Asdal Kirke blev tiltalt saaledes af

Præsten: »Ved De ikke, at den, der fordærver Guds Tempel, ham skal Gud fordærve?« — »Jeg blev vred,« sagde Manden, »thi jeg vidste, at han sigtede til mit Venskab med Anne Johanne; hun var omvendt, men jeg ikke, og saa maatte vi ikke faa hinanden.«

Ja, saaledes saa vore gamle Vejledere paa troende og vantro unge Menneskers Forbindelse, det vilde blive til Fordærvelse og Ulykke i Ægteskabet. Nævnte unge Mand blev senere omvendt og gift med Anne Johanne.

P. Bak var ogsaa her en klog Vejleder, saa naar nogen kom til ham om Raad i Familielivets Vanskeligheder, gik de ikke skuffede bort. Sektvæsen taalte han ikke. Da han saaledes engang paa en af sine Rejser kom i Følge med en Mand, og de kom ind i aandelig Samtale, gik det i Begyndelsen rigtig godt. Men da Samtalen drejede ind paa Daaben, og P. Bak mærkede, at hans Ledsager var Gendøber, vilde han ikke tale mere med ham, men sagde: »Vi to har intet at dele med hinanden eller tale med hinanden om; du er for mig en fremmed Svend.«

Dette klare Syn havde P. Bak faaet gennem Pastor Jeanssons Paavirkning, som efter en Samtale med en Baptist maatte vise ham ud. Der har heller aldrig i Horne kunnet trives sekteriske Meninger. Selv overfor Oxfordbevægelsen holdt man Stand og er nu bagefter glad ved, at de vilde Tanker ikke vandt Indgang. Det gode i denne

Bevægelse kendte de vaagne Medlemmer af Samfundet nok.

P. Bak foretog mange Rejser, som oftest sammen med de to andre gamle, til Bindslev, Sæby, Skagen, hvor Vennerne følte sig styrkede ved Samværet med dem. De blev befordret af Venner fra det ene Samfund til det andet. Med deres stadige Henvisning til Ordet og Sakramenterne og med deres aandelige Erfaring var de til stor Hjælp, hvor de kom. Hele det aandelige Syn i Vendsyssel blev præget deraf. Ogsaa hjemme i Sognet foretog han sine Vandringer til forskellige Hjem. Det var ikke ualmindeligt, at han kom i Besøg Søndag Formiddag, spiste til Middag og fulgtes med i Kirke for siden om Aftenen at samles med Venner i Missionshuset til Aftenmøde.

Han var i Bestyrelsen for Ynglingeforeningen i flere Aar; her øvede han et stort Arbejde; og de unge Karle saa op til ham for hans Visdomstale og Kærlighed til de unge. Engang udtalte han: »I unge, det er ikke, fordi vi vil raade over eder, men Ordet siger saaledes, at I maa ikke vække Anstød ved jeres Færden.« En ung Karl havde købt en fin Overfrakke, som han dog efter Samtale med P. Bak fik ombyttet med en ringere; han vilde ikke bedrøve sin ældre Ven. Alvoren var den dybe Grundtone i hans Liv; han lo sjældent, men et glad og lykkeligt Smil gled dog undertiden over hans Ansigt. I Efteraaret 1908 var han med til et Kredsforbundsmøde i Skagen. Siden kom han ned til Skolen for at tale

nærmere om Mødet. Derefter blev han syg, og han blev hurtigt klar over, at Hjemgangen var nær. Han glædede sig dertil. Den 16. November 1908 gik han hjem til Gud. Ved hans Begravelse talte bl. a. Pastor Krarup fra Sæby; han takkede for al den Velsignelse, der var udgaet fra dette uanselige og fattige Hjem helt ned til Sæby og rundt om i Vendsyssel. Paa hans Gravsten staar:

Han troede Gud, og det blev regnet ham til Retfærdighed. Rom. 4, 3.

Niels Bak.

Niels Bak var ældre end sin Broder Peder, men kom til Troen omtrent paa samme Tid. Den Dag, Pastor Jeansson prædikede første Gang, skulde han til Tornby med Smør; det var saadant et passende Søndagsarbejde. Men da han kom forbi Kirken, og den ny Præst skulde prædike, syntes han alligevel, at han vilde ind at høre ham. N. Baks af Naturen barnlige Hjerte blev forfærdet over sit forbigangne Liv — han var dengang 48 Aar gammel —, og han fik meget at tænke paa. I de følgende Dage blev det meget værre, og han gik saa op til Præsten for at tale med ham om sin Sjæl. Præsten saa, at N. Bak var af Sandhed; men han saa endnu for overfladisk paa Synden i sit eget Liv. Derfor bad han ham om at gaa hjem og læse de 10 Bud langsomt igennem og prøve sig selv overfor ethvert af dem. Dette gjorde N. Bak og fandt, at han havde syn-

det mod dem alle og blev nu mere fortvivlet. Han bad og hørte Ordet Søndag efter Søndag, og omsider fik han Fred i Troen paa Jesu Forløsningsværk. Han var nu retfærdiggjort ufor- skyldt af Guds Naade alene, og han blev aldrig træt af at prise Guds Naade, som friede ham af al hans Nød. Naar det en enkelt Gang blev uklart for ham, saa han kom til at regne med sig selv i Stedet for med sin Frelzers Naade, var han helt ulykkelig, indtil han atter fik Øje paa, at kun det, Naaden virker, gælder hos Gud. — Højskole- eleverne kom jævnlig i Besøg hos ham, og han forstod at faa Samtalen til at glide ind paa de Ting, der angaar Sjælens Frelse. Han indlod sig ikke paa at disputere, men dersom en Modstan- der havde fremført sine Indvendinger, svarede han enfoldigt: »Du skulde bare vide, hvor godt det er at være et Guds Barn.« Han kunde dog ogsaa være snild i sine Udtalelser. Engang traf han en fremmed Præst paa Højskolen og spurgte ham, om han var en af vor Herres Præster. Der- over blev Præsten fornærmet og sagde, at man havde ikke Lov til at tale om vantro Præster. Hertil svarede N. Bak: »Det sker dog under- tiden, at en Præst bliver omvendt, saa maa han da have været vantro før.« Senere kørte han Præsten til Hjørring, og de fik en lang Samtale. Præsten forundrede sig over den lille enfoldige Bondemand, der havde saa dyb aandelig For- staaelse. — I Missionshuset fremdrog han ofte Brorsons Salmer og læste en af dem højt, hvis

den var for lang at synge, eller ogsaa sang vi nogle Vers, og Resten af Salmen blev læst. Indtil sin høje Alderdom kunde han slutte Søndagsmøderne og fremsagde med Overbevisningens Varme Trosbekendelsen. Denne Maade at slutte paa — Bøn — Troen og Fadervor — efter Luthers Anvisning — blev altid anvendt af de gamle og bliver da ogsaa for det meste brugt endnu. — Naar andre Talere, som kommer i Missionshuset, ofte undlader at bekende Troen, bliver det anset som en Mangel. Det kan jo ikke være de faa Minutter, det varer længere; mon det ikke er, fordi man anser sin egen fri Bøn for mere værdifuld end Barnetroens enfoldige Ord. — »Ordet og Troen« har stedse — ogsaa i Dag — staaet højt for Samfundet i Horne. Paa sine gamle Dage flyttede N. Bak fra sin Gaard til et lille Hus i Nærheden af Missionshuset, hvor han og hans gamle Hustru nød en kærlig Pleje hos en Datter, der var Enke. — Enkelte Smaa-træk om N. Baks enfoldige Tro skal her anføres: I min vantro Tid tog jeg det ikke saa nøje, om et Kotøjr gik i Stykker, jeg kunde altid gøre det i Stand næste Dag. Men da jeg blev et troende Menneske, gjorde jeg det straks i Stand, og var det Lørdag, maatte det ses særlig godt efter, for at det kunde vare til Mandag, saa jeg ikke skulde arbejde dermed om Søndagen. Der-som han skulde sælge en Ko, var han bange for at vurdere den for højt, saa Køberen skulde blive narret ved Handelen. Hovedsagen var for

N. Bak altid Troslivet. En fattig Kone bød ham en Dag ind paa en Kop Kaffe. Han vilde ikke saare deres Kærlighed og gik med ind, selv om de var fattige, og han fik en god Samtale med to gamle Mennesker.

En Mand havde mistet sin Ko og kørte omkring for at sælge Kødet. Han kom ogsaa til N. Bak, men tænkte, at han nok ikke vilde købe af ham. Da N. Bak dog købte et Stykke Kød, undrede Manden sig over, at han havde saadan Tillid til ham og blev derved draget nærmere til Guds Børn.

Som Eksempel paa N. Baks Tro paa Bønnens Magt skal anføres: En Aften, da Hønsene skulde ind, manglede der en, som de ikke kunde finde. Han foreslog sin Datter, at de skulde bede vor himmelske Fader om, at den maatte findes. De gik ind, knælede og bad, hvorefter N. Bak atter gik ud for at finde den. Da han lukkede Døren op, sad den paa Dørtrinet, og han tog den og bar den ind i Høns huset. »Der kan I se, det hjælper at bede,« sagde N. Bak til nogle Højskoleelever, hvem han fortalte Begivenheden. — Naar der kom nogen i Besøg, maatte Bibelen paa Bordet, og derudfra førtes Samtalen. Til et ungt Menneske sagde han: »Du est jo den Datter, som Gud saa herligt skatter.« Ved sin barnlige Maade at øve Sjælesorg paa blev han til Velsignelse for mange. »Stol paa Korsets Blod og Daabens Naade,« var et af hans Yndlingsord. Han var nok den af de gamle, som lettest kom i Samtale

med Folk om Guds Rige. Hans Tjenestefolk holdt af ham, fordi han talte med dem om deres Forhold paa en forstaaelig Maade; han kunde let under et Billede fremstille Livet i Guds Rige. Selv en Tjenestedreng kunde han tale saadan med, at han nu som voksen Mand glædes derved. Ved hans Begravelse, som foregik fra Missionshuset, var der et stort Følge, som priste Gud for ham.

Paa hans Gravsten staar Ordet: Min Naade er dig nok. 2. Kor. 12, 9.

Han fik Hjemlov 29. Juli 1914.

Niels Peter Bæk.

Han var den yngste af de tre gamle. Allerede før Pastor Jeansson kom til Horne, havde han læst meget i forskellige Bøger, som han laante hos den forrige Præst, Friis. Han var begavet, havde gode Skolekundskaber og var i det hele taget i aandelig Udvikling forud for de fleste Folk paa Egnen. Han ledede i flere Aar Horne-Asdal Sogneraad, og baade Venner og Modstandere saa op til ham paa Grund af hans samvitighedsfulde Arbejde og udprægede Retsfølelse. Han var ogsaa Sognefoged i mange Aar. Som ganske ung mødte han Guds Krav gennem Pastor Jeanssons Forkyndelse, og gennem Samtale med Præsten gik det op for ham, at Selvgodhed hjælper ikke ind i Guds Rige, men alene Guds Naade, som møder os i Daaben og giver os Næring gen-

nem Ordet og Nadveren, alene den bringer Frelse for fortabte Syndere. Hans Sind og Tanke blev fra den Tid rettet mod og optaget af Guds Riges Vækst, og her kom han til at betyde mest. Naar N. Bæk og P. Bæk ikke havde Klarhed i et Spørgsmaal, viste de altid hen til N. P. Bæk. I troende Kredse langt fra Horne var hans Navn kendt, og i Forsamlinger lød det ofte: »Det er N. P. Bæk, lad os høre, hvad han siger.«

Hans Hjem var præget af Orden og god Tone. Han kunde sige, hvis man kom der for sjældent: »Du slider ikke for meget paa vor Trappesten.« Hjemmet var gæstfrit. Børnene blev opdraget til streng Lydighed og Sandhed overfor Forældre og til Agtelse for Kirke og Præst. Naar de kom med i Kirke eller Missionshus, vidste de, at det var hellige Steder, hvor der var Stilhed og Højtid og skulde vises Ærbødighed. Sammen med de voksne hørte de i Missionshuset læst en Prædiken med Samtale bagefter mellem de gamle og enkelte andre. Her blev peget paa Sammenholdets Betydning. »Staa sammen Ryg mod Ryg,« havde Pastor Jeansson sagt ved sin Afsked, og disse Ord blev ofte gentaget og efterlevet. Det var ogsaa de sidste Ord fra N. P. Bæk til Samfundet. — Dette at læse en Prædiken om Søndagen har gjort stærkt Indtryk paa mange, saa man kan endnu høre den Udtalelse: »Vi vil hellere høre en god Prædiken læst end en mindre god Prædiken holdt af en fremmed Taler.« N. P. Bæks

Slutningssang var gerne: »O Jesus, dit Navn er i Nøden«.

I Hjemme blev Børnene indpodet Ærbødighed for de Gæster, som kom der. Naar N. P. Bæk talte med Venner, skulde Børnene være et andet Sted i Huset, men gaa stille med Dørene. Han taalte ikke Børns Latter, naar der var Gæster. I sit Hjem var han myndig og retfærdig. Præster og Missionærer søgte ham, og i Samfundet havde man den stiltiende Forstaaelse, at han særlig skulde tage sig af dem; ellers var Gæster og tilrejsende jævnt fordelt mellem de enkelte Hjem. Naar der forestod vigtige Afgørelser i Samfundet, blev de altid foretaget af de gamle i Fællesskab; dog kunde de ogsaa kalde andre ældre sammen for at høre deres Mening. Ved store Møder imødesaa man altid N. P. Bæks Tanker og Udtalelser angaaende Samfundslivet — ingen Kritik paavirkede ham. »Vi maa tale om hverandres Fejl, ligesom Forældre taler om deres Børns Fejl,« sagde han engang. »Hvor Kærligheden raader, bliver man forsigtig.«

Overfor Skolen og dens Lærere stod N. P. Bæk med ubetinget Tillid; han blandede sig ikke i Lærernes Metoder eller Undervisning; men han sikrede sig, at hans Børn kunde deres Lektier, før de gik i Skole, og havde Børnene af en eller anden Grund ikke faaet læst, fik de Paalæg om at sige det til Læreren, straks de kom i Skolen, og ikke vente, til de skulde høres. Vi Lærere, som havde holdt Skole for hans Børn og Børne-

børn, kan aflægge det Vidnesbyrd, at de var lette at have med at gøre. Hjemmet gjorde her en god Indsats.

N. P. Bæk holdt ikke af de nymodens Skikke, f. Eks. at Kvinder gik med Hatte i Stedet for de smukke sorte Silketørklæder, og selv Pastor Busch kunde, naar han kom til Horne paa sine gamle Dage i sin Prædiken i Horne Kirke rose den gode Vendelboskik, at Kvinder gik med de takkelige Silkehovedtørklæder. »Kunde det klæde din Bedstemoder, saa kan det vel ogsaa klæde dig,« sagde han engang. — Om Søndagsmøderne i Missionshuset sagde N. P. B.: »Jeg vil gaa, saa længe jeg kan.« Han forstod Samfundslivets Betydning. Vi maa ikke trække os tilbage derfra, selv om nogle selvkloge Guds Børn gør det til stor Skade for sig selv. — I Samtaler kunde han give slaaende Svar. »Tror du ikke, jeg kan komme i Himlen, naar jeg arbejder om Søndagen?« spurgte en verdslig Mand. — »Saa længe du ikke tror, er alt, hvad du foretager dig, Synd,« var Svaret. — Om vantro Menneskers Bøn udtalte han, at naar en Mand var vantro, kunde han ikke bede, før han vilde omvende sig. — »Hvis du ikke tror, æder og drikker du dig selv til Dom,« sagde han til sin Datter før Konfirmationsaltergangen, »derfor maa du prøve dig selv.« Saadan var de gamles Syn derpaa.

Han rejste meget ud til store Møder og var Medlem af flere Bestyrelser ud over Landet — saaledes Københavns Kirkefond, Kr. Dagblads

Repræsentantskab, en Tid ogsaa af D. M. S.s Bestyrelse samt Forbundsraadet for Vendsyssel og Hanherred. Alt dette optog meget af hans Tid. Han fik ogsaa ofte Besøg af de betydelige Kirkens Mænd, og Horne Samfund blev beriget derigennem.

I hans Tid blev Horne Højskole indviet af Vilh. Beck den 15. Oktober 1891. Efter at Pastor N. C. Hansen var rejst 1894, blev N. P. B. Formand for Højskolens Bestyrelse indtil 1910.

Bedst var han dog hjemme i Samtale med den enkelte og Omsorg for de mange, som tyede til ham om Raad i deres Vanskeligheder. Han blev ikke træt, om en Mand atter og atter kom med sine Tvivl, men styrkede ham med Guds rige Løfter. Hvor kunde han i Samtalen føre os dybere og dybere ind i et Emne, jo længere han talte, desto mere klarede det sig for os. Der kom ikke noget dødt Punkt i Samtalen, som han ikke kunde føre os ud over. Naar vi ofte fulgtes ad hjem fra Præstegaarden, hvor vi havde et maanedligt Møde, eller vi var paa Vej hjem fra Missionshuset, kom der ofte Perler af Ord om Erfaringer, han havde gjort. Vi blev hjulpen til mere Klarhed og fik Lyst til at kæmpe videre. Hvor kunde han virkeliggøre Augustins Ord: »Barmhjertighed mod Sjælen er Sjælen i al Barmhjertighed.«

Undertiden kunde hans Hustru udbryde, naar hun saa et helt Læs fremmede i Gaarden: »Jeg faar ikke Brød nok til Kaffen.« Men han klap-

pede hende paa Skulderen og sagde: »Jo, det faar du nok, Mor.« — Og det slog altid til. Da han var 24 Aar gammel, var han meget syg af Blodspytning; men han kom over det, saa han senere kunde foretage sine anstrengende Rejser. Arbejdet hjemme skulde jo ogsaa passes, og han plejede at arbejde om Formiddagen, selv om han skulde paa en lang Rejse om Eftermiddagen. Undertiden kunde han fristes haardt, og fortalte engang, at en særlig Fristelse trængte sig ind paa ham i den Grad, at han tvivlede om, at hans Trosliv kunde bevares. Gud hørte hans Bøn om Befrielse, og han mærkede ikke Fristelsen i tre Aar; saa kom den igen, men blev aldrig saa streng som før.

Jeg fulgtes ofte med ham ud til andre Samfund for at tale Guds Ord og samtale med Venner. Med hans lille hvide Hest kørte vi ofte lange Ture og fik altid en god Samtale paa Vejen. Da han engang havde begivet sig ud paa en saadan Køretur alene, blev han syg og maatte vende hjem. Fra den Tid kom han ikke mere ud. Sygdommen tog til og var ofte meget smertefuld. I Missionshuset naaede han dog at komme endnu engang efter Jul; men i April 1913 lukkede han sine Øje for sidste Gang. Han sagde: »Der er ikke noget mellem mig og dig, Jesus, luk Porten op for mig.« Derefter fremsagde han Verset: »Jeg være vil, o Jesus mild, hvor du mig helst vil have« og »Bed, o Jesus, bed for

mig«, hvorpaa han døde henad Morgenstunden 16. April 1913.

Ved hans Baare talte i Kirken Missionær Hans Chr. Beck, Pastor Krohn og Pastor Lysholm. Venner fra Horne satte en Mindesten, hvorpaa der staar: »Salige er de, som bor i dit Hus, de skal endnu love dig.« I Kirken blev bl. a. Salmer sunget: »Gud skal alting mage.« — Det blev et stort Savn for mange, da N. P. Bæk døde, men Herren magede det saaledes, at vi bevarede Sammenholdet og udvidede Samfundsledelsen ved Selvsupplering. Vi synes, vi bedst paa den Maade kan bevare Enheden, og det er jo ogsaa Indre Missions gamle Form for Samfundsstyrelse.

Naar vi tænker tilbage paa disse tre Søjler i Guds Tempel, som de gamle i Sandhed var, da fyldes vore Hjerter med Tak, fordi vi lærte dem at kende, og vore Ønsker i Horne er disse, at Samfundet maa vandre i samme Spor som de, at vi aldrig uden Ordets klare Skin paa Jord vil gøre mindste Trin. Mange af de kære Venner i Horne har siden traadt i samme Spor — Jesu Fodspor — og er gaaet frelst hjem. Det var navnlig Skellet mellem Guds Børn og Verden, som var saa klart i de gamles Tid. Alt Fællesskab med Verden i Selskab, Foreninger og Samarbejde, som kunde undgaas, blev der taget streng Afstand fra i Følge Guds Ord: »Hvad Delagtighed har den troende med den vantro.« N. P. Bæk saa denne Fare nærme sig og gentog

ofte: »Vi glider,« naar han saa Verdens Væsen snige sig ind mellem troende Mennesker.

De tre Ledere var meget forskellige af Karakter; men de stod sammen i indbyrdes Kærlighed og Nidkærlighed for Guds Rige. Selv om de undertiden kunde sætte hinanden i Rette, saa blev Broderbaandet knyttet fastere, naar de havde talt ud om en Sag og bedt om, at Guds Aand maatte vejlede dem til at se sandt paa Forholdene.

Vi priser Gud for dem.

